

POSTANOWIENIE

Dnia 22 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Eugeniusz Wildowicz

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 22 listopada 2016 r.,
sprawy z wniosku **A. S. i K. S.**
o odszkodowanie
z powodu kasacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawców
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 8 czerwca 2016 r., sygn. akt II AKa .../16,
utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w [...]
z dnia 19 lutego 2016 r., sygn. akt VI Ko .../13,

p o s t a n o w i ł:

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną,**
- 2. obciążyć wnioskodawców kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego w częściach na nich przypadających.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawcy domagali się zasądzenia od Skarbu Państwa na ich rzecz kwot po 500.000 zł odszkodowania z tytułu utraty kosztów utrzymania w związku ze śmiercią ich syna D. S. w trakcie niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania.

Sąd Okręgowy w [...], wyrokiem z dnia 19 lutego 2016 r., na podstawie art. 556 § 1 pkt 1 k.p.k. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawców kwoty po 1000 zł tytułem odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku. W pozostałej części wniosek oddalił.

Od powyższego wyroku apelację złożył pełnomocnik wnioskodawców [...] zarzucając obrazę prawa materialnego, tj. art. 556 § 1 k.p.k., poprzez przyjęcie, że odszkodowanie z tytułu utraty utrzymania w następstwie śmierci syna wnioskodawców D. S. w trakcie stosowania wobec niego niewątpliwie niesłusznego aresztowania, ogranicza się tylko do okresu stosowania tego środka zapobiegawczego podczas, gdy z istoty tej instytucji wynika, że musi ona dotyczyć także późniejszego okresu. W konkluzji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku, poprzez zasądzenie kwot po 20.500 zł dla każdego z wnioskodawców, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Wyrokiem z dnia 8 czerwca 2016 r. Sąd Apelacyjny w [...] zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Kasację od tego wyroku złożył pełnomocnik wnioskodawców. Zarzucił rażące naruszenie prawa materialnego, tj. art. 556 § 1 k.p.k. poprzez przyjęcie, że zakres roszczeń objętych tym przepisem ogranicza się wyłącznie do ekwiwalentu utraty utrzymania w okresie stosowania tymczasowego aresztowania. Na tej podstawie skarżący wniósł o „uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania”.

W odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Okręgowej w [...] wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja pełnomocnika wnioskodawców A. i K. S. jest bezzasadna w stopniu oczywistym.

Przystępując do wskazania powodów takiej oceny na wstępie stwierdzić należy, że podniesiony w kasacji zarzut stanowi powielenie zarzutu zawartego w apelacji pełnomocnika wnioskodawców wniesionej od wyroku Sądu Okręgowego w [...], zarówno w zakresie jego podstawy prawnej, jak i – przy jedynie nieznacznej modyfikacji – jego treści. W orzecznictwie Sądu Najwyższego konsekwentnie przyjmuje się, że powielenie w kasacji argumentacji przedstawionej wcześniej w zwykłym środku odwoławczym może być skuteczne jedynie w sytuacji, gdy sąd odwoławczy zarzutów apelacji w ogóle nie rozpoznał, bądź też uczynił to w sposób uchylający regułom rzetelnej kontroli instancyjnej. Wówczas jednak w kasacji

podnieść należy zarzuty obrazy przepisów, które zasady tej kontroli regulują, to jest art. 433 k.p.k., czy art. 457 § 3 k.p.k. W sytuacji braku dopełnienia przez skarżącego tego warunku zarzuty kasacji uznać należy za skierowane wyłącznie przeciwko wyrokowi Sądu I instancji, podczas gdy kasacja stronie przysługuje jako środek zaskarżenia prawomocnych wyroków sądów odwoławczych. Próba zaskarżenia kasacją wyroku sądu I instancji, stanowi przekroczenie granic określonych w art. 519 k.p.k., które ustawodawca określił w odniesieniu do tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia. *Zabieg tego rodzaju, mający na celu powtórzenie zwykłej kontroli odwoławczej na etapie postępowania kasacyjnego i zmierzający do przekształcenia tego etapu w trzecią instancję, nie może być skuteczny* (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 r., IV KK 89/10, OSNwSK 2010/1/848).

Skarżący zdaje się nie do końca dostrzegać roli nadzwyczajnego środka zaskarżenia jakim jest kasacja, która w zasadniczym zakresie sprowadza się do kontroli poprawności postępowania odwoławczego. Formułując w kasacji zarzut tożsamy z podnoszonym już w apelacji, w istocie ignoruje przeprowadzoną kontrolę odwoławczą wyroku Sądu Okręgowego w [...]. Tymczasem podkreślić należy, że Sąd odwoławczy odniósł się w sposób wyczerpujący do podniesionego w apelacji zarzutu naruszenia art. 556 § 1 k.p.k., o czym świadczą zapisy na stronach 4-5 uzasadnienia.

Niezależnie od powyższego, sformułowany w kasacji zarzut rażącego naruszenia prawa materialnego, jako w istocie skierowany pod adresem orzeczenia sądu I instancji, nie ma charakteru kasacyjnego. Jest tak dlatego, że sąd odwoławczy utrzymując w mocy wyrok sądu I instancji nie dokonywał własnych ustaleń faktycznych oraz ich oceny prawnej. W wyniku przeprowadzonej kontroli instancyjnej zaskarżonego apelacją wyroku Sądu I instancji uznał za prawidłowe ustalenia tego Sądu. Podzielił również ocenę prawną Sądu Okręgowego w [...], w tym dokonaną przez ten Sąd interpretację art. 556 § 1 k.p.k.

W takim układzie procesowym zakwestionowanie stanowiska Sądu Apelacyjnego w [...], co do rozumienia art. 556 § 1 k.p.k. wymagało więc w pierwszej kolejności przedstawienia zarzutów naruszenia prawa procesowego

świadczących o wadliwie przeprowadzonej kontroli odwoławczej. Takich zarzutów w kasacji, jak już wskazano, jednak nie sformułowano.

Podkreślić również należy, że podniesiony w kasacji zarzut nie jest trafny merytorycznie. Sąd Najwyższy nie podziela bowiem poglądu skarżącego, że orzekające w sprawie sądy błędnie zinterpretowały przepis art. 556 § 1 k.p.k., w szczególności zaś niezasadnie przyjęły że zakres roszczeń objętych tym przepisem jest ograniczony do ekwiwalentu utraty utrzymania w okresie stosowania tymczasowego aresztowania. Akceptuje natomiast stanowisko sądów rozpoznających niniejszą sprawę, że na mocy art. 556 § 1 k.p.k. odpowiedzialność Skarbu Państwa zawężona jest wyłącznie do roszczeń odszkodowawczych związanych z utraconym utrzymaniem za faktyczny (a nie za przypuszczalny, hipotetyczny) okres tymczasowego aresztowania. Przemawia za tym szereg ważkich argumentów przedstawionych zwłaszcza w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Nie powtarzając tych argumentów, wymowy których skarżący nawet nie starał się podważać, tylko dodatkowo zauważyć można, że o ograniczeniu odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody wyrządzone osobom zmarłym świadczy już ukształtowanie w § 1 kręgu osób uprawnionych do dochodzenia odszkodowania. Bez znaczenia są tu więzy pokrewieństwa lub powinowactwa wiążące zmarłego z osobami uprawnionymi. Ustawodawca przypisuje zaś znaczenie prawnemu obowiązкови alimentacji (o czym decydują przepisy Kodeksu cywilnego i Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego) oraz faktycznemu i stałemu łożeniu na utrzymanie. Jak podkreśla się w piśmiennictwie (zob. Kodeks postępowania karnego. Tom III. Komentarz pod red. P. Hofmańskiego, 4. wydanie, s. 503) taki układ przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa względem osób wymienionych w § 1 powoduje, że zgłaszając żądanie odszkodowania osoba uprawniona powinna wskazać tytuł prawny obciążający zmarłego obowiązkiem łożenia na jej utrzymanie lub okoliczności wskazujące na to, że zmarły faktycznie stale dostarczał jej środków utrzymania i że brak tych środków spowoduje, że znajdzie się w ciężkim położeniu. Skoro tak, to roszczenia dochodzone na podstawie tego przepisu nie mogą obejmować także szkody powstałej po śmierci osoby zobowiązanej do alimentacji. Z chwilą śmierci taka osoba traci podmiotowość prawną, a jej zbywalne prawa i obowiązki przechodzą na spadkobierców.

Z chwilą śmierci D. S. (co nastąpiło w trakcie stosowania wobec jego osoby środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania) ustały więc jego zobowiązania, w tym zobowiązania alimentacyjne wobec rodziców – wnioskodawców w niniejszej sprawie.

W tych okolicznościach zajęte przez Sąd I instancji, a podtrzymane przez Sąd odwoławczy, stanowisko w przedmiocie daty granicznej uprawnień odszkodowawczych dochodzonych na podstawie art. 556 § 1 k.p.k. należy ocenić jako trafne.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy z mocy art. 535 § 3 k.p.k. orzekł, jak w postanowieniu.

kc